

Livet som gåva – grupp för information till allmänheten om organdonation

I Läkartidningen 30–31/00, sidorna 3387-8, redogjorde Håkan Gäbel för behovet av information för att öka antalet organdonatorer i vårt land.

Vi som har ansvar för landets transplantationsenheter instämmer helt i denna bedömning och hoppas att vi nu ska kunna gå från ord till handling efter det att frågan under flera år bollats mellan landstingen, samverkansnämnder, Landstingsförbundet, Socialstyrelsen och Socialdepartementet.

Allmänhetens vilja avgörande

Ansvaret för information om organdonation åvilar sjukvårdshuvudmännen, dvs landstingen. Utbildning av berörd sjukvårdspersonal sköts kontinuerligt inom respektive sjukvårdsregioner av oss på transplantationsenheterna.

Men det räcker inte med en välinformerad och välutbildad sjukvårdspersonal; transplantationsverksamheten är också beroende av en positiv inställning bland allmänheten.

Pågående registrering av dödsfall inom intensivvården talar för att potentiella organdonatorer verkligen identifieras av sjukvården, men i ungefär hälften av fallen får man inte det tillstånd som krävs, ofta med hänvisning till att den avlidne ställt sig negativ till organdonation. Om utbildning av sjukvårdspersonal väl lämpar sig för regionala insatser så är det tvärtom vad gäller information till allmänheten; här behövs nationell samverkan.

Vi som har det professionella ansvaret för organdonation har därför tillsammans med berörda patientföreningar bildat organisationen Livet som Gåva, en nationell samverkansgrupp, som tagit på sig uppgiften att göra just det som efterlyses i Gäbels artikel, nämligen att ge allmänheten information om betydelsen av organdonation och transplantation. I gruppen ingår också representanter för Svensk förening för anestesi och intensivvård, Svensk njurmedicinsk förening, Landstingsförbundet, Socialstyrelsen och religiösa samfund.

Målet för Livet som Gåva är att genom utbildning och samordnade informationsinsatser öka allmänhetens vilja till donation av organ och vävnader.

Gruppen har utarbetat en detaljerad

handlingsplan som bl a innehåller information i massmedierna, utbildningspaket för skolungdom och regionala informatörer.

Finansieringen

Finansieringen har hittills inte kunnat lösas, men nu ser det mer hoppfullt ut. Landstingsförbundets kongress i Linköping i maj i år beslöt att uppmana landstingen att sätta igång en organiserad informationsverksamhet i samarbete med Livet som Gåva, och man framhöll att finansieringsansvaret ligger på landstingen.

Därmed kan de åtgärder alla berörda instanser länge varit eniga om äntligen komma till stånd. Planläggningen är klar – vi behöver inte slösa resurser på ytterligare diskussioner!

Nils H Persson

verksamhetschef, kliniken för njurmedicin och transplantation, Universitetssjukhuset MAS, Malmö

Gunnar Tydén

verksamhetschef, transplantationskirurgiska kliniken, Huddinge Universitetssjukhus

Jan Wahlberg

sektionschef, transplantationsenheten, Uppsala Akademiska Sjukhus

Michael Olausson

verksamhetschef, enheten för transplantation och leverkirurgi, Sahlgrenska Universitetssjukhuset, Göteborg

Håkan Hedman

ordförande i Livet som Gåva, förbundsordförande i Riksförbundet för njursjuka

Organdonation och respekten för döendet

I Håkan Gäbels artikel om organdonation (Läkartidningen 30–31/00, sidorna 3387-8), som sammanfattar ett seminarium vid Svenska Läkaresällskapet, saknas några viktiga aspekter.

Gäbel tar sin utgångspunkt i Socialstyrelsens informationskampanj våren 1996. I ett svar till Socialstyrelsen (för övrigt också publicerat i DN) skrev jag då:

»Det har blivit tid att lämna svar på er frågan om organdonation. Trots att jag är läkare själv har jag hamnat i svårigheter. Jag, om någon, vet att organtransplantationer kan rädda liv. Men jag vet också att frågan för min del har med mitt döende att göra. Trots att jag stått vid många dödsbäddar måste jag medge att jag tidigare inte närmare tänkt igenom hur jag vill dö.

För mig är döden något av det mest privata i livet. Den rör mig och mina anhöriga. Oftast går den inte att planera. Jag kan dö i en flygolycka eller i en brand och den vägen snabbt återbördas till kretsloppet. Då blir frågan om organdonationer aldrig aktuell.

Får jag välja vill jag dö så långt från sjukhuset som möjligt. Helst hemma, i kretsen av dem som står mig nära. Som A, en vän och granne i gården här intill. Hon var yngre än jag och dog i cancer. Hon fick sluta sina dagar i gryningen med sina närmaste omkring sig. På morgonen kom vi andra dit. Jag konstaterade dödsfallet, distriktssköterskan hjälpte de anhöriga att göra kroppen i ordning. Ett fönster ställdes på glänt, ljus tändes, blommor bars in. Grannarna samlades i köket. Vi drack kaffe tillsammans och fanns mitt i sorgen, i gränslandet mellan livet som varit och döden som kommit. Dörren till A stod på glänt, nästan alltid satt någon inne hos henne. Först mitt på dagen fördes kroppen bort.

Så vill jag också dö, även om jag ligger på sjukhus. Om jag förklaras hjärndöd vill jag att respiratorn stängs av och att slangar och dränage avlägsnas från min kropp. Jag vill att kroppen förs till ett avskilt rum där mina anhöriga kan få samlas i lugn och ro. Jag vill att de blir bjudna på kaffe och att någon hjälper dem att göra kroppen i ordning. Jag tror de vill få dit sjukhusprästen för en kort andakt, och då ska de få hjälp med det.

De anhöriga ska sedan få stanna hos mig så länge de själva vill, även om det blir flera timmar. Under denna tid måste de få